VÄSTERBOTTENS MUSEUM

KULTURHISTORISK RAPPORT

Skeppsvik

Kulturhistorisk inventering av detaljplaneområde, Sävar 31:2, Skeppsviks herrgård, Umeå kommun, Västerbottens län.

Västerbottens museum/ Uppdragsverksamheten

Berit Andersson 2010 Dnr 79/10

Innehåll

Administrativa uppgifter 1
Inledning 1
Sammanfattning 1
Syfte 2
Utredningsområdet 2
Fornlämningsbild 2
Metod 3
  Förberedelsearbete 3
  Fältarbete 3
Resultat 3
Referenser 6

Omslagsbild: Rest av Skeppsviks kajanläggning med barlastflinta.

Administrativa uppgifter

Beställare	Samhällsbyggnadskontoret, Umeå kommun
Kartblad	20K 6g, 20K 6h, 20K 7h
Fastighet	Sävar 31:2
Vbm dnr	79/10
Planering arkivsök	2010-09-27
Utredningsperiod	2010-09-28 – 29
Rapportperiod	2010-11-22

Inledning

Med anledning av detaljplaneläggning av fastigheten Sävar 31:2, Umeå kommun, har Västerbottens museum genomfört kulturhistorisk inventering av området på uppdrag av Umeå kommun. Anledningen till utredningen är att det i anslutning till det aktuella området finns en lastage- och varvsplats registrerad.

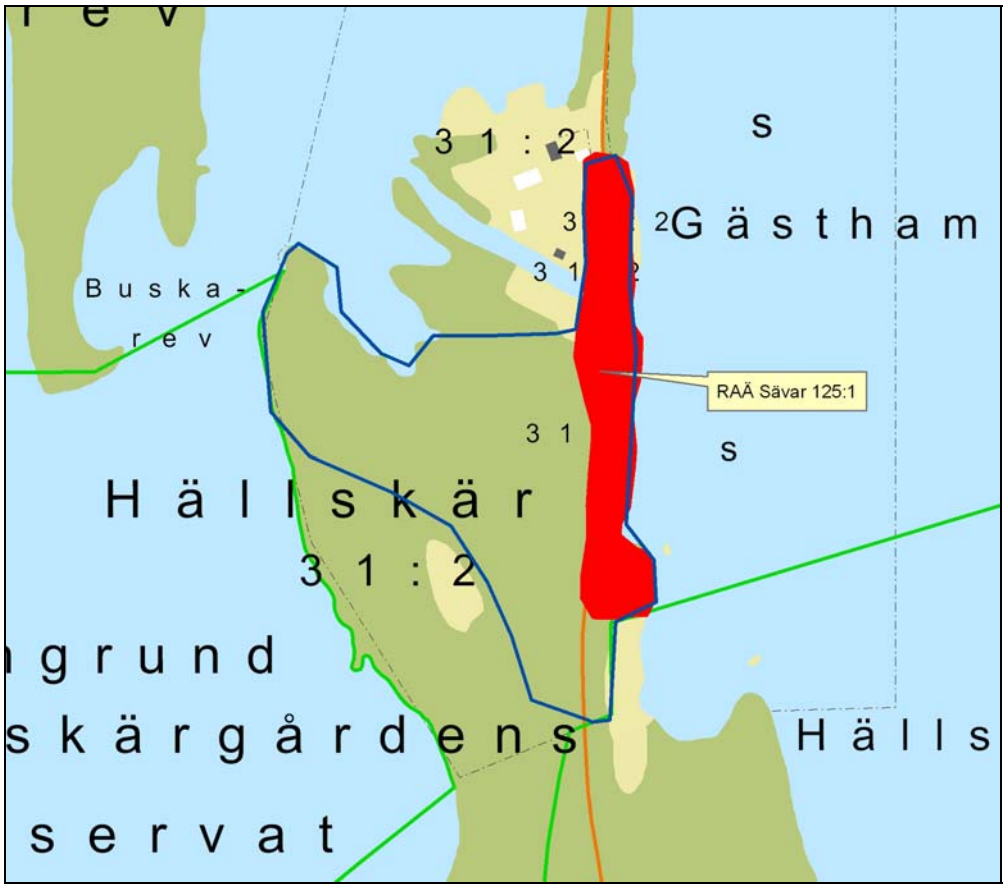

Fig 1. Utredningsområdet i Skeppsvik (blå färg). Lämningar registrerade i fornminnesregistret har markerats med röd färg.

Sammanfattning

Med anledning av detaljplaneläggning av fastigheten Sävar 31:2 Umeå kommun utförde Västerbottens museum en kulturhistorisk utredning under september 2010.

Sammanlagt har inom utredningsområdet registrerats: en husgrund, en brunn, sex moringar, en vägbank samt 2 vägar/diken(se fig. 7). Husgrunden, vägbanken samt en moring ligger inom området för den gamla lastage- och varvsplatsen, resterade lämningar ligger väster om densamma. Alla lämningar har bedömts som *Övrig*

kulturhistorisk lämning. Området är relativt opåverkat av senare tiders verksamheter och resterna av kajanläggningen är ovanligt välbevarade.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa om forn- och kulturlämningar berördes av den planerade detaljplaneläggning samt beskriva dessa.

Utredningsområdet

Utredningsområdet ligger i anslutning till lämningarna efter lastage- och varvsplatsen Raä nr Sävar 125:1, i huvudsak på norra delen av Hällskär. Marken inom undersökningsområdet består till delar av igenväxande äldre industriområde, hällmark samt av uppväxande hygge.

Fig. 2. Rester av den gamla lastageplatsens timrade kaj.

Fornlämningsbild

De lämningar som finns i området registrerades vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering 1981. Centralt i utredningsområdet är lämningar efter varvet och lastageplatsen (Sävar 125:1). Skeppsvik omnämns som lastageplats 1787 och från 1840-talet bedrevs även skeppsbyggeri på platsen. Vid Sävaråns utlopp finns rester efter fasta fisken registrerade (RAÄ nr Sävar 116:1). Längre söderut vid Bäckron finns ytterligare rester av ett fast fiske registrerat (Sävar 111:1) samt bebyggelselämningar efter sentida gård (Sävar 110:1).

Fig. 3. Fiske med tinor i Sävarån på 1930-talet. Foto:Vbm:s fotoarkiv

Metod

Förberedelsearbete

Innan fältarbetet utfördes har utredningsområdet studerats genom landskapsanalys, ortnamnsanalys samt genom studier av hembygdslitteratur. Syftet med analyserna har varit att få en inblick, dels över områdets kulturhistoriska resursutnyttjande samt spåra eventuella förändringar i landskapet över tid samt ge ett bra underlag inför fältarbetet. På den äldre ekonomiska kartan framgår att det tidigare fanns två grävda kanaler mellan Skeppsviks herrgård och Hällskär. Den södra kanalen mynnade vid dagens kanotuppdragningsplats.

Fältarbete

Fältarbetet har utförts genom en okulär inventering med provstick med jordsond inom lämpliga områden och platser. Nyfynd av forn- och kulturlämningar har beskrivits, inregistreras och koordinatsättas med hjälp av handdatorer och GPS (med noggrannhet +-7 m) samt inprickas på digitalkarta.

Resultat

Vid utredningen noterades att nya bryggor anlagts inom området för lastage- och varvsplatsen samt att nytt grus påförts i områden med barlastflinta (se fig. 4).

Fig. 4. Nyanlagda bryggor där grått grus har påförts den beiga barlastflintan.

Inom området för den gamla lastage- och varvsplatsen registrerades en husgrund med ett kraftigt cementfundament (se fig. 5 & 7). Cementfundamentet kan ha burit upp en motor som drivit en vinsch eller dylikt.

Fig. 5. Husgrund med kraftigt cementfundament söder om kanotuppdragningsplats.

På berghällorna i västra delen av utredningsområdet påträffades fem moringar inborrade i berget. Moringarna har sannolikt använts i samband med flottning av timmer och sågat virke. Även järnprodukter sändes med pråmar från Sävar bruk ner till Skeppsvik vilket kan ha krävt förankring i moringar. En moring registrerades i norra delen av området, omedelbart söder om informationstavlan.

I södra delen av utredningsområdet registrerades en vägbank som leder från dagens väg och västerut mot den lilla viken som möjligen kan vara platsen för skeppsvarvet (se fig. 6 & 7).

Fig. 6. Utsikt från vägbanken mot norr.

Väster om vägbanken och dagens väg är en mindre åsrygg vars övre delar verkar utplanade. Här registrerades två brunnar samt två vägar/diken. Förekomsten av brunnar kan indikera att detta varit platsen för brädgården (se fig. 7).

Sammanlagt har det inom utredningsområdet registrerats: en husgrund, en brunn, sex moringar, en vägbank samt två vägar/diken. Alla lämningar har bedömts som *Övrig kulturhistorisk lämning*.

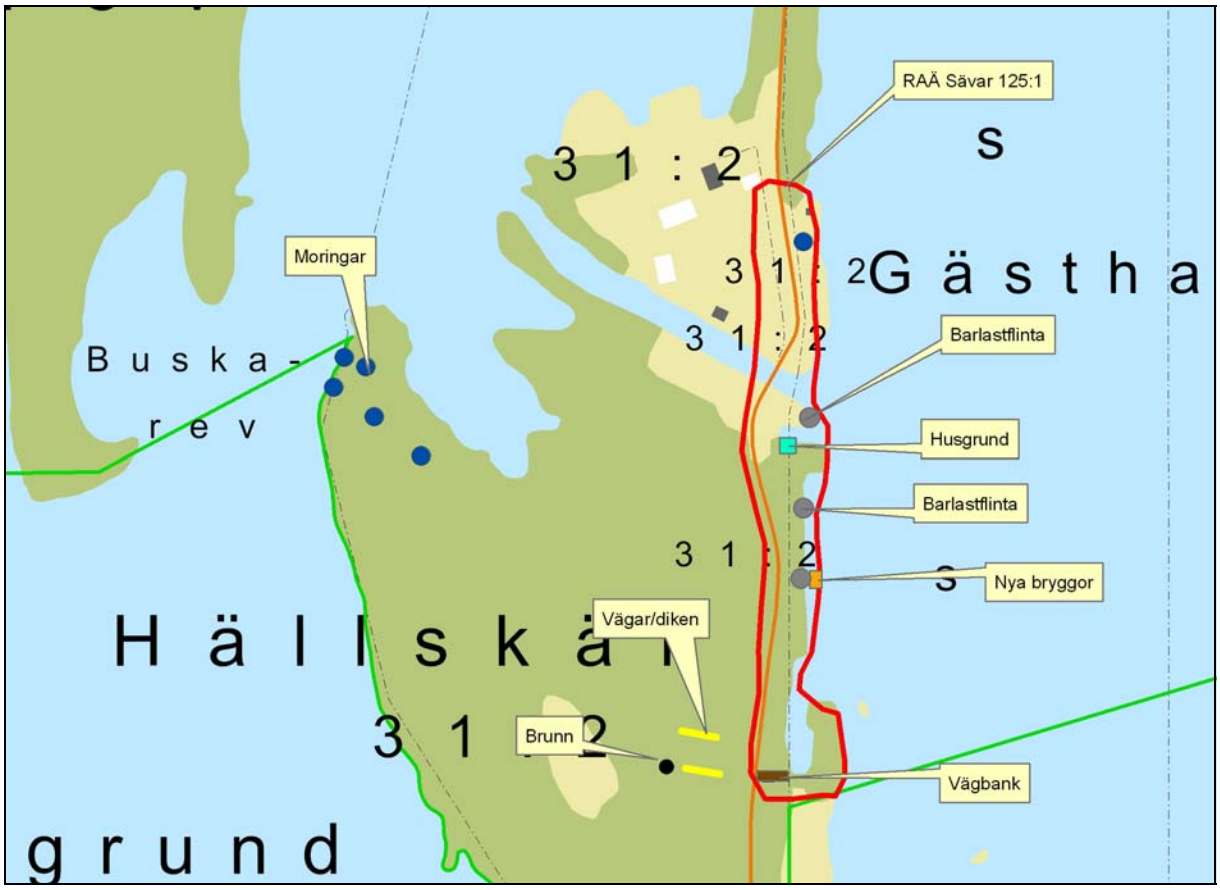

Fig. 7. Karta över utredningsområdet med registrerade lämningar och andra noteringar.

Referenser

Fahlgren, K. 1973. Blad ut Sävar sockens historia. Utarbetad på uppdrag av socknens kommunstyrelse. Umeå 1973.

VÄSTERBOTTENS
MUSEUM

Box 3183, 903 04 Umeå
Telefon 090-17 18 00. Telefax 090-77 90 00.
info@vbm.se
www.vbm.se